

Розділ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.147:001.895

<https://doi.org/10.28925/2311-2409.2025.441>

Желанова В.,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
v.zhelanova@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0001-9467-1080

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: ВЕКТОРИ ОНОВЛЕННЯ

Анотація. Поліфункціональність сучасної вищої педагогічної освіти зумовлює необхідність її доцільності оновлення її наукового обґрунтування, а також осучаснення її дидактичного супроводу, що забезпечує педагогіка вищої школи (далі ПВШ). Метою статті є теоретичний розгляд векторів оновлення ПВШ як науки і навчальної дисципліни. Завдання — полягають у визначенні напрямів й інструментів оновлення освітнього процесу з ПВШ в сучасному університеті. У статті зафіксовано загальні (далі ЗК) та спеціальні (далі СК) компетентності за відповідною освітньо-науковою програмою, на формування яких зорієнтована ПВШ. Проаналізовано зміни в методології ПВШ, що базується на поліпідхідній цілісності сталих (класичних) та неокласичних наукових підходів до її осмислення. З'ясовано, що суттєвою ознакою ПВШ є її міждисциплінарність, що сприяє оновленню викладання на засадах відкритості, нелінійності, саморозвитку сучасної освіти, пов'язаних з явищами флуктації, біфуркації. Розкрито аксіологічні орієнтири ПВШ у контексті формування й інтеріоризації цінностей викладацької діяльності в університеті. Висвітлено рефлексивні орієнтири ПВШ, що спрямовані на формування рефлексивної компетентності здобувачів освіти. Доведено, що процес сучасного викладання ПВШ передбачає оновлення її змісту та дидактичного супроводу. Розкрито змістове наповнення ПВШ, що має чітку структуру і представлено такими темами, як-от: тенденції, пріоритети й проблеми сучасної вищої освіти в Україні в контексті викликів сьогодення; науковий апарат ПВШ; професійна компетентність викладача сучасного університету: сутність і структура процесу навчання; рефлексія власних професійно-особистісних якостей; дидактичний супровід освітнього процесу; організаційні форми і методи навчання в ЗВО. Розкрито напрями оновлення дидактичного супроводу ПВШ, пов'язані з використанням лекцій контекстного типу, контекстних ділових ігор, інноваційних цифрових сервісів й інструментів.

Ключові слова: педагогіка вищої школи; освітньо-наукова програма; методологія ПВШ; змістове наповнення ПВШ; дидактичний супровід ПВШ.

© Желанова В.В., 2025

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

Вступ. Виклики XXI століття об'єктивно детермінують значущість вищої освіти, що є суттєвою ланкою освітньої системи нашої країни. Вона стала площиною реалізації парадигми «Освіта 5.0», що передбачає інтеграцію інноваційних технологій (зокрема

цифрових) з розвитком надпрофесійних навичок (англ. soft skills) суб'єктів освіти, спрямованість на адаптацію освітнього процесу до індивідуальних потреб і здібностей кожного студента з метою реалізації його інноваційного потенціалу.

Варто відзначити, що сучасний університет став освітньо-науковим інноваційним комплексом, що виконує кілька місій, а саме: впроваджує якісний освітній процес; є центром інновацій та досліджень; є осередком суспільного служіння, через розв'язання проблем у громаді та разом з громадою; є сферою створення безпечного освітнього середовища в умовах війни. Така поліфункціональність вищої освіти зумовлює необхідність об'єктивних модифікацій у пошуку ефективних шляхів реагування на реалії та загрози сьогодення. Зазначені виклики потребують оновлення наукового обґрунтування вищої освіти, а також осучаснення її дидактичного супроводу, що забезпечує педагогіка вищої школи (далі ПВШ) в міждисциплінарному синтезі з іншими науками про людину і суспільство.

Предметом ПВШ є розробка методологічних, теоретичних та методичних проблем освітнього процесу та професійної підготовки компетентних, конкурентноспроможних фахівців суголосно вимогам сучасного ринку праці й викликам сьогодення. Практична реалізація ідей ПВШ як науки відбувається в межах вивчення освітнього компоненту (далі ОК) чи змістового модулю (далі ЗМ) «Педагогіка вищої школи» в університеті. Зауважимо, що у форматі освітньо-наукової програми (далі ОНП) «Освітні, педагогічні науки» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (галузь знань: А Освіта; спеціальність: А1 Освітні науки; кваліфікація: доктор філософії у галузі А Освіта за спеціальністю А1 Освітні науки) ПВШ вивчається як ЗМ ОК «Педагогіка і психологія вищої школи». У межах вивчення ПВШ формується зафіксовані у зазначеній освітній програмі компетентності, а саме: ЗК 1 здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності; реалізація власного аксіологічного та наукового потенціалу; ЗК 2 здатність до розуміння сучасної методології освіти; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науководослідної діяльності; методологічно та технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективне висвітлення та поширення знань щодо наукових досліджень та інновацій, аналізу міждисциплінарних явищ та процесів; СК 1. здатність оперувати науковою термінологією педагогічної науки та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність,

взаємозв'язок та цілісність педагогічних явищ і процесів, багатогранність практичної спрямованості педагогіки; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; СК 2 здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті; СК 7 здатність до диференціації педагогічної діяльності відповідно до специфіки професійних категорій; застосування педагогічних технологій у неперервній педагогічній освіті; упровадження інноваційних процесів у професійну освіту; розробки науково-методичного супроводу професійної підготовки. Відтак, є доцільним розкрити сучасні виміри оновлення ПВШ, як синтезу науки й освітньої практики.

Метою статті є теоретичний розгляд векторів оновлення ПВШ як науки і навчальної дисципліни. Завдання полягають у визначенні інструментів оновлення освітнього процесу з ПВШ в сучасному університеті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивчення наукової літератури, присвяченої проблемі ПВШ як науки і навчальної дисципліни, уможливило констатацію широкого інтересу науковців до зазначеного феномену. Теоретико-методологічні засади ПВШ представлено у студіях О. Вознюка, О. Дубасенюк, О. Караман, В. Курила, С. Сисоевої. Аксіологічний контекст вищої освіти представлено в працях І. Беха, З. Карпенко, Н. Ткачової. Міждисциплінарний статус вищої педагогічної освіти розкрито в працях А. Колота, В. Огнев'юка, С. Сисоевої. Різні аспекти інноватизації вищої освіти досліджували В. Желанова, Л. Леонтьєва, О. Пометун. Рефлексивні виміри вищої освіти розкрито в працях І. Беха, В. Желанової, М. Марусинець. Партнерський, міжсуб'єктний, фасилітаційний виміри вищої освіти вивчали М. Єпіхіна, І. Прокопенко, В. Татенко. Процеси технологізації освітнього процесу в сучасному університеті досліджували П. Гусак, О. Пометун, І. Смолюк. Аспект організації освітнього процесу в умовах воєнного часу в режимі асинхронності дослідили У. Когут, О. Сікора, Т. Вдовичин. Цифровізація вищої освіти стала предметом дослідження О. Буйницької, В. Бикова, Н. Морзе, С. Паламар. Авторами відомих підручників з ПВШ є С. Вітвицька, Ю. Зайченко, З. Курлянд, М. Фіцула. Отже, з урахування такої широти й варіативності подання проблеми вищої освіти загалом, й, зокрема, ПВШ в сучасному науковому дискурсі, виникає необхідність узагальнення й адаптації цього ґрунтового науково-практичного доробку до реалій сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Трансформація логіки й змісту викладання ПВШ в сучасному університеті пов'язана з викликами й ризиками сучасного українського суспільства, що детермінують необхідність оновлення всіх її аспектів.

Проаналізуємо зміни в методології педагогіки вищої школи. У контексті європеїзації сучасної вищої освіти, вона базується на поліпідхідній цілісності сталих (класичних) та неокласичних наукових підходів до її осмислення. При цьому класичними вважаємо такі, як-от: *системний підхід*, що уможливорює тлумачення ПВШ як цілісної сукупності елементів в їх взаємозв'язку, взаємодетерінації та певній ієрархії; *аксіологічний підхід*, як концептуальну основу ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, як стійку професійну установку на людиноцентроване ставлення до здобувачів вищої освіти; *суб'єктний підхід*, що є суттєвим підґрунтям освітнього процесу в університеті, оскільки базується на таких суб'єктних якостях особистості, як-от: суб'єктна професійна позиція, педагогічна активність, ініціативність, суб'єктний досвід; *компетентнісний підхід*, що реалізується в компетентісно зорієнтованій вищій освіті, зокрема у формуванні професійної компетентності здобувачів освіти; *технологічний підхід*, що відбивається в феномені освітньої технології суголосно всім критеріям технологічності, якими вважаємо концептуальність, системність, керованість, алгоритмізованість, відтворюваність, ефективність, діагностичність. Відтак, представлені класичні наукові підходи отримали певної трансформації в неокласичних наукових підходах до вищої освіти й викладання ПВШ суголосно викликам сьогодення. Представимо їх.

Трансгресивний підхід, що базується на понятті «трансгресія», яке походить від лат. *transgressio* — перехід і трактується науковцями як межа між можливим і неможливим, процес виходу «за межі», зокрема, за межі звичних освітніх кордонів. Базовими поняттями трансгресивного підходу є: «можливе» і «наявне»; «неможливість», «недостовірність» «суверенність», «трансгресивне навчання». Принципами трансгресивного підходу є: адаптивність до соціальних змін; вихід за нормативні межі; порушення власних можливостей, межі власних досягнень, здатність перевищувати себе; дивергентність та позитивність мислення. Відтак, трансгресивний підхід передбачає вихід за особистісні межі, за межі традиційних програм, за межі певного середовища. Тобто за межі наявного і можливого (Інноваційність

розвитку вищої педагогічної освіти: від теорії до практики, 2024).

Травма-інформований підхід — передбачає роботу з людьми, які зазнали травматичних подій, з акцентом на розуміння їх впливу на психічне та фізичне здоров'я, поведінку і сприйняття навколишнього світу. Базовими поняттями травма-інформованого підходу є: травма, типи травм, травматичний досвід, захисні фактори, безпечне середовище, ретравматизація, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Принципами травма-інформованого підходу є: безпека, довіра і прозорість; підтримка за моделлю «рівний-рівному»; співробітництво та участь; вибір і контроль; урахування культурних, історичних та гендерних аспектів (SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach SAMHSA, 2014).

Відтак, методологічне підґрунтя сучасного осмислення ПВШ ґрунтується на поліпідхідному синтезі класичних і неокласичних наукових підходів. Ця інформація подається здобувачам освіти у межах теми: «Тенденції, пріоритети й проблеми сучасної вищої освіти в Україні в контексті викликів сьогодення. Науковий апарат педагогіки вищої школи».

Суттєвою ознакою ПВШ є її *міждисциплінарність*, що змінила дисциплінарну автономію традиційної освіти. Реалізація міждисциплінарної методології, яка ґрунтується на ідеях синергетичного підходу, сприяє оновленню ПВШ на засадах відкритості, нелінійності, саморозвитку сучасної вищої освіти, пов'язаних з явищами флуктації, біфуркації, тобто випадковістю, коливаннями, альтернативністю, що передбачають відхід від авторитарної регламентації освіти до зростання ролі імпровізації, інтуїції у процесі викладання ПВШ.

На науково-теоретичному рівні реалізація міждисциплінарності пов'язана з появою таких наукових галузей, як акмеологія, педагогічна аксіологія, освітологія, з якими інтегрована ПВШ, а також — з дослідженням таких інтегрованих особистісних конструктів, як професійна мотивація, цінності, смисли, що формуються в межах вивчення зазначеного ОК.

Міждисциплінарність ЗМ ПВШ полягає в інтеграції із ЗМ «Психологія вищої школи» та ЗМ «Технології викладання у вищій школі». Міждисциплінарним є і зміст ЗМ ПВШ (наприклад, тема: «Рефлексія власних професійно-особистісних якостей», що передбачає оперування феноменологією психології).

Слід звернути увагу на наповнення тезаурусу ПВШ новими поняттями міждисциплі-

нарного походження, а саме: життєстійкість, резильєнтність, трансгресія, травматизація, безпека, копінг-стратегії, освітні втрати, що відбивають виклики сучасного українського суспільства.

Аксіологічний вимір ПВШ пов'язаний з її людиноцентрованою орієнтацією, з трактуванням її, з одного боку, як площини формування цінностей здобувачів освіти, а, з іншого боку, ПВШ передбачає оволодіння здатністю до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, ефективної комунікації, встановлення продуктивних зв'язків з людьми, що може бути ефективним за умови ціннісного ставлення до суб'єктів освітнього процесу. Тобто у процесі вивчення ПВШ відбувається формування й інтеріоризація цінностей, пов'язаних з викладацькою діяльністю в університеті, що дозволить здобувачам освіти стати їх трансляторами в науково-педагогічній діяльності в ЗВО.

Рефлексивні орієнтири ПВШ пов'язані з формуванням рефлексивної компетентності здобувачів освіти як метакомпетентності, що є інтегрованою характеристикою особистості, яка представлена сукупністю компонентів, адекватних рефлексивній діяльності. Цей професійно-особистісний конструкт містить мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний компоненти (за структурно-діяльнісною ознакою). У свою чергу когнітивний й операційно-діяльнісний компоненти, що представлені сукупністю рефлексивних знань й умінь базуються на особистісному, інтелектуальному, кооперативному, комунікативному типах рефлексії. Зазначена феноменологія детально висвітлена нами у попередніх працях (Желанова В., 2020). Варто відзначити, що освітній процес з ПВШ насичений завданнями рефлексивної спрямованості. Наприклад, підготовка аутоесе «Мої професійно-особистісні якості: позитиви і перешкоди»; розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості (тема: «Професійна компетентність викладача сучасного ЗВО»).

Процес сучасного викладання ПВШ передбачає оновлення її змісту та дидактичного супроводу.

Оновлення змісту ПВШ детермінують зміни у нормативному супроводі освіти державного (Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти Наказ МОН № 520 від 11.05.2021 року (Наказ, 2021); Наказ Міністерства освіти і науки України м. Київ від 16 жовтня 2024 р. № 1466 Про затвердження професійного стан-

дарту «Викладач закладу вищої освіти» (Наказ, 2024) й корпоративного рівня (Стратегія розвитку Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на 2023–2027 рр. (Стратегія, 2023), Положення про організацію освітнього процесу в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка (2024 р.) (Положення, 2024).

Відтак, суттєвими компонентами змісту освіти, є такі, як-от: інформація, що підлягає засвоєнню (знання); способи здійснення діяльності (уміння й навички); творча діяльність (досвід творчої діяльності як перенесення знань, умінь навичок у нові умови; виокремлення нової проблеми; комбінування відомих способів у нові); ставлення до світу (потреби, ідеали, поведінка, цінності) (Бурчак Л., 2025, с. 290).

Зміст ЗК ПВШ має чітку структуру і представлений такими темами, як-от: тенденції, пріоритети й проблеми сучасної вищої освіти в Україні в контексті викликів сьогодення; науковий апарат ПВШ; професійна компетентність викладача сучасного університету: сутність і структура; рефлексія власних професійно-особистісних якостей; дидактичний супровід освітнього процесу в ЗВО; організаційні форми і методи навчання в ЗВО. Тобто такий варіант змістового наповнення ЗМ ПВШ є суголосним меті ОК «Педагогіка і психологія вищої школи», а саме: формувати у здобувачів освіти професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи, умінь і навичок використання сучасних освітніх технологій в освітньому процесі ЗВО, необхідних для ефективної майбутньої професійної діяльності.

Дидактичний супровід викладання ПВШ містить інноваційні методи і форми навчання контекстного типу, а також певні алгоритми педагогічної взаємодії викладача та здобувачів освіти.

Грунтовною основою викладання ПВШ є *лекція контекстного типу*, що має певні особливості, а саме: *мета навчання* — формування знань, як засобу практичної дії та вчинку, породження власної професійної позиції здобувачів освіти, тобто лекція є «школою мислення»; *зміст навчання* — відтворення предметного й соціального контексту майбутньої професійної діяльності; *стиль викладу матеріалу* — діалог (внутрішній та зовнішній), полілог; *взаємини викладача й студента* — «суб'єкт-суб'єктні»; *форми спілкування* — групова, колективна, спільна (Желанова В., 2013).

Таким чином, провідна перевага лекції контекстного типу полягає в її професійній

орієнтації, в активній участі студентів у процесі навчання, а також у пріоритеті колективних форм роботи. У процесі викладання ПВШ використовуються такий різновид лекцій контекстного типу, як: проблемна лекція, лекція удвох, лекція-візуалізація, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-прес-конференція.

У сучасному дидактичному супроводі ПВШ суттєве місце посідає ігрове навчання, зокрема, використання *ділової гри контекстної спрямованості*, що є, з одного боку, формою навчання, а з іншого — видом квазіпрофесійної діяльності здобувачів освіти. Утім пріоритетним є перший підхід, відповідно до якого тлумачимо ділову гру як форму організації навчання, що відбиває в освітньому процесі предметний і соціальний контекст професійної діяльності викладача ЗВО і моделює систему взаємин зі здобувачами освіти.

Структурно вона становить три «накладені» одна на одну моделі: імітаційну, ігрову й контекстну. При цьому в імітаційній моделі представлена технологія професійної діяльності викладача ЗВО або певні її фрагменти, а також елементи освітнього середовища, у якому вона відбувається, тобто предметний контекст професійної діяльності. У ігровій моделі відбиваються професійні функції викладача ЗВО та взаємини, що мають місце в реальному освітньому процесі, а саме: стосунки зі здобувачами освіти, колегами, а також студентів між собою. Контекстуальна модель ділової гри містить різні контексти (крім професійних, що задаються в імітаційній моделі), а саме — соціальний, поведінковий, часовий, психологічний тощо. При цьому сутність механізму контекстуального моделювання полягає в управлінні траєкторією гри засобами цілеспрямованої зміни певних контекстів (Желанова В., 2013).

Суттєве місце в дидактичному супроводі ПВШ посідають *цифрові інструменти та сервіси*, а саме: відеолекції за допомогою використання сервісу Google Hangouts, що уможливило безпосереднє спілкування суб'єктів освіти на лекції, а також її перегляд здобувачами освіти, які були відсутні на занятті; вебіари (Zoom, Google Meet, Skype, Cisco Webex Meetings, Microsoft Teams та ін.), що забезпечують реалізацію таких методів інтерактивного спілкування, як-от: бесіда, діалог, диспут, дискусія, дебати; дієвої форми інтерактивної взаємодії, якою є ділова гра; інтерв'ювання, що уможливило наявність окремих кімнат; ментальні карти (mind map) як інструмент візуалізації системного мислення за допомогою схем, діаграм,

що містять слова, ідеї які деталізують ключове поняття або ідею, логічно розташовуючись навколо них (CmapTools, FreeMind, Xebecse, Microsoft Visio, Aibase, Lucidchart); візуалізація відеофрагментів, зашифрованих в QR-коді, що ілюструють певні ідеї лекції, або фрагменту, що має стати предметом дискусії на семінарському або практичному занятті; тестування у засіб використанні інструментів для його організації (Classtime, Poll Everywhere, Google Forms, EDpuzzle, ClassMaker, Online test pad, Triventy).

Однією із сучасних технік у освітньому процесі з ПВШ стало використання штучного інтелекту (далі ШІ). У експериментальному дослідженні С. Паламар й М. Науменко було проаналізовано погляд здобувачів освіти на переваги й недоліки застосування ШІ у освітньому процесі (Паламар С., Науменко М., 2024 р.). Серед переваг було констатовано оптимізацію часу на пошук літератури, виконання завдань, структурування інформації, логічне й конкретне формування запиту. Серед недоліків у застосуванні ШІ респонденти вказали на недостовірність інформації, ненадійність джерела, хибність інформації, втрату здатності формулювати власні думки й позиції щодо поставлених завдань. Така неоднозначність проблеми використання ШІ у процесі вивчення ПВШ потребує її подальшої деталізації у напрямі збереження принципів академічної доброчесності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, доведено, що поліфункціональність сучасної вищої педагогічної освіти зумовлює необхідність й доцільність оновлення освітнього процесу з ПВШ, як її суттєвого складника. Зміни в методології ПВШ пов'язані з поліпідхідною цілісністю сталих (класичних), та неокласичних наукових підходів до її осмислення. Акцентовано міждисциплінарність ПВШ, що сприяє оновленню викладання на засадах відкритості, нелінійності, саморозвитку сучасної освіти. Аксіологічний вимір ПВШ відбиває формування й інтеріоризацію цінностей, пов'язаних з викладацькою діяльністю в університеті. Рефлексивні орієнтири ПВШ спрямовані на формування рефлексивної компетентності здобувачів освіти, як метакомпетентності особистості. Змістове наповнення ПВШ має чітку структуру і представлено такими темами, як-от: тенденції, пріоритети й проблеми сучасної вищої освіти в Україні в контексті викликів сьогодення; науковий апарат ПВШ; професійна компетентність викладача сучасного університету: сутність і структура процесу навчання; рефлексія влас-

них професійно-особистісних якостей; дидактичний супровід освітнього процесу; організаційні форми і методи навчання в ЗВО. Напрями оновлення дидактичного супроводу ПВШ пов'язані з використанням лекцій контекстного

типу, контекстних ділових ігор, інноваційних цифрових сервісів й інструментів. Подальшого вивчення потребує аспект оновлення формату комунікації та взаємодії суб'єктів освітнього процесу у межах вивчення ПВШ.

ДЖЕРЕЛА

1. Бурчак Л. В. Теоретичні і методичні основи формування інноваційної компетентності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2025. 482 с.
2. Желанова В. В. Контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів: теорія та технологія : монографія. Луганськ : Вид-во «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 505 с.
3. Желанова В.В. Рефлексивна компетентність майбутнього педагога: сутність, структура, логіка рефлексіогенезу. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2020. № 33(1). С. 17–23.
4. Інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти: від теорії до практики : колективна монографія. За заг. ред. Л.Л. Хоружої. Київ: Ліра-К, 2024. 232 с.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження професійного стандарту «Викладач закладу вищої освіти» № 1466 від 16 жовтня 2024 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vykladach-zakladu-vyshchoi-osvity1466>
6. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» № 520 від 11.05.2021 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-011-osvitni-pedagogichni-nauki-dlya-drugogo-magisterskogo-rivnya-vishoyi-osviti>
7. Паламар С. , Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. Освітологічний дискурс. 2024. Вип. 1(44). С. 68–83.
8. Положення про організацію освітнього процесу в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка (2024 р.) URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty/grinchenko_university/rozdil_10/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osv_protseesu.pdf
9. Стратегія розвитку Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на 2023–2027 роки. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/strategiia-rozvytku-kyivskoho-stolychnoho-universytetu-imeni-borysa-hrinchenka-na-2023-2027-rr.html>
10. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration. 2014. URL: https://www.health.ny.gov/health_care/medicaid/program/medicaid_health_homes/docs/samhsa_trauma_concept_paper.pdf (дата звернення: 01.11.2025).

REFERENCES

1. Burchak, L. V. (2025). *Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia innovatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv biolohii v protsesi fakhovoi pidhotovky* [Theoretical and methodological foundations of the formation of innovative competence of future biology teachers in the process of professional training]. *Doktors'ka dysertatsiia* [Doctor's thesis]. Hlukhiv [in Ukrainian].
2. Zhelanova, V. V. (2013). *Kontekstne navchannia maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia ta tekhnolohiia* : monohrafiia [Contextual training of the future primary school teacher: theory and technology: monograph]. Luhansk : Vyd-vo «LNU imeni Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].
3. Zhelanova, V.V. (2020). *Refleksyivna kompetentnist maibutnoho pedahoha: sutnist, struktura, lohika refleksiohenezu* [Reflective competence of the future teacher: essence, structure, logic of reflexiogenesis]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* [Pedagogical education: theory and practice], 33(1), 17–23 [in Ukrainian].
4. Khoruzha, L.L. (Ed.). (2024). *Innovatsiunist rozvytku vyshchoi pedahohichnoi osvity: vid teorii do praktyky* : kolektyvna monohrafiia [Innovation in the development of higher pedagogical education: from theory to practice: collective monograph]. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
5. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vykladach zakladu vyshchoi osvity»» № 1466 vid 16 zhovtnia 2024 roku [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine “On approval of the professional standard “Teacher of a higher education institution”” No. 1466 dated October 16, 2024]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vykladach-zakladu-vyshchoi-osvity1466> [in Ukrainian].

6. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 011 «Osvitni, pedahohichni nauky» dlia drugoho (mahisterskoho) rinvnia vyshchoi osvity» № 520 vid 11.05.2021 roku [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine “On approval of the standard of higher education in the specialty 011 “Educational, pedagogical sciences” for the second (master’s) level of higher education” No. 520 dated 05/11/2021]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-011-osvitni-pedagogichni-nauki-dlya-drugogo-magisterskogo-rivnya-vishoyi-osviti> [in Ukrainian].
7. Palamar S., Naumenko M. Shtuchnyi intelekt v osviti: vykorystannia bez porushennia pryntsyviv akademichnoi chesnosti. [Artificial intelligence in education: use without violating the principles of academic integrity]. Osvitlohichni dyskurs. 2024. Vyp. 1(44). S. 68–83 [in Ukrainian].
8. Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v Kyivskomu stolychnomu universyteti imeni Borysa Hrinchenka (2024 r.) [Regulations on the Organization of the Educational Process at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (2024)]. Retrieved from: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_university/rozdil_10/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osv_protsesu.pdf [in Ukrainian].
9. Stratehiia rozvytku Kyivskoho stolychnoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka na 2023–2027 roky [Development Strategy of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University for 2023–2027]. Retrieved from: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/stratehiia-rozvytku-kyivskoho-stolychnoho-universytetu-imeni-borysa-hrinchenka-na-2023-2027-rr.html> [in Ukrainian].
10. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA’s Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach (2024). HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Retrieved from: https://www.health.ny.gov/health_care/medicaid/program/medicaid_health_homes/docs/samhsa_trauma_concept_paper.pdf

Zhelanova V.

HIGHER SCHOOL PEDAGOGY: VECTORS OF RENEWAL

Abstract. *The multifunctionality of modern higher pedagogical education determines the necessity and expediency of updating its scientific substantiation, as well as the modernization of its scientific, didactic support, which is provided by higher school pedagogy (hereinafter referred to as PHE). The purpose of the article is a theoretical consideration of the current dimensions of PHE as a science and an academic discipline. The tasks are to determine the directions and tools for updating the educational process with PHE in a modern university. The article fixes general (hereinafter referred to as GC) and special (hereinafter referred to as SC) competencies (according to the relevant educational and scientific program), the formation of which is oriented towards PHE. Changes in the PHE methodology, which is based on the multi-approach integrity of classical and neoclassical scientific approaches to its comprehension, are analyzed. It was found that an essential feature of the higher education system is its interdisciplinary nature, which has changed the disciplinary autonomy of traditional education and contributes to the renewal of teaching on the principles of openness, nonlinearity, self-development of modern education, which are associated with the phenomena of fluctuation and bifurcation. The axiological dimension of the higher education system is revealed, which is associated with the formation and internalization of values associated with teaching activities at the university. The reflective orientations of the higher education system are highlighted, which are associated with the formation of reflective competence of education seekers. It is proved that the process of modern teaching of the higher education system involves updating its content and didactic support. The content of the higher education system is revealed, which has a clear structure and is presented by such topics as: trends, priorities and problems of modern higher education in Ukraine in the context of today’s challenges; professional competence of a modern university teacher; the essence and structure of the learning process; organizational forms and methods of teaching in higher education institutions. The directions of updating the didactic support of higher education institutions are revealed, which are associated with the use of contextual lectures, contextual business games, innovative digital services and tools.*

Keywords: *higher school pedagogy; educational and scientific program; methodology of PHE; content of PHE; didactic support of PHE.*

Стаття надійшла до редакції 11.10.2025

Прийнято до друку 27.10.2025